

Nagy Gusztáv ízig-vérig cigány ember. Hamarabb tanult meg cigányul, mint magyarul beszélni. Az édesapja az 50-es években telepedett le Békés megyében, Medgyesházán. Vándorlásai során fűrókészítéssel és lókereskedéssel foglalkozott, amelybe besegített a család apraja-nagyja... (s itt megdőlni látszik az a beidegződött tévhit, hogy a "cigány nem szereti a szántást").

A földosztáskor előre eldöntötték, hogy a cigány ember nem tud mit kezdeni a földdel. Ez a hamis teória jó okul szolgált arra, hogy a romák ne kapjanak földet. Gusztiék nem cigánytelepen laktak, hanem a magyarok között volt a házuk. Ez a magyar életközelség a két kultúra elfogadását, sőt bizonyos értelemben az összemosódását is eredményezte. Kivéve a vegyes házasságot, amelynek még a gondolatát is mindkét fél visszautasította, mivel még abban az időben az oláh cigányok nem keveredtek a magyarokkal.

Nagy Gusztáv a Romani Krist (cigány törvényt) már csak szelektálva fogadta el, csak a jót, az építőt tartotta meg. Ő is megízlelte a vándorlást, igaz, csak kicsiben. Elmondása szerint szinte minden megyében vannak rokonai. Guszti végiglátogatta a rokonságot, közben "emberesedett" és tanult, megismerkedett különböző cigány nyelvjárással és persze a szép cigánylányokkal is...

1983-ban került Budapestre – de már 1970-ben ismerte Choli Daróczi Józsefet. Ekkor publikált először (mesét) a Rom Som-ban. Gusztiban is megvolt az a tűz, láz, amely arra buzdította, hogy saját vágyain túl bemutassa népe sorsát, s mindazokat a visszahúzó erőket, amelyek gátolják a romák elfogadását. Az öntudatra való ébredéshez az akaraton túl Gusztira sok-sok tanulni való várt, s ő elkezdett módszeresen tanulni: Shakespeare-t és Madách-ot olvasni – helyesen írni és beszélni.

Az első Cigány Újság – a Romano Nyevepe (1986) alapító tagja volt. Gusztit, közvetlen munkatársamnak tudhattam. Egy-egy sör mellett sokat mesélt nekem a roma szokásokról, amelynek írásaim során nagy hasznát vettem...

Mivel Gusztit perfekt beszélt cigányul, rá osztották a cigánytelepeket. (Azért nekünk is jutott belőle.) Hallatlan szorgalommal és elszántsággal tanult, autodidakta módon, hogy hozni tudja magát, hogy szégyenbe ne maradjon. Falta és falta a könyveket, évszázados lemaradást kellett pótolnia. Írásai, riportjai egyszerűek, sallangmentesek voltak, mindig megragadta az emberi küzdelem lényegét, s a maga módján tanította népét: erkölcsre, kiállásra, önbecsülésre és méltóságra...

Eközben egyedül nevelte két gyermekét. Soha nem panaszkodott, tette, amit tennie kellett. Hallatlanul nagy fába vágta a fejszéjét, amikor elkezdte cigány nyelvre fordítani Madách Imre Az Ember tragédiáját. Le Manushli Tragédia. 1994-ből 96-ig tartott a fordítás, amely Olaszországban irodalmi díjat nyert. Közben elkészült a Szívboldogó körül című prózai, verses kötet: cigány és magyar nyelven. Nyomtatásra kész az Idő szekerén c. kortárs írók, költők antológiája.

Nagy Gusztáv 1994 óta tanítja a gyerekeket cigány nyelvre a Kalyi Jag szakiskolában, ahol számítástechnikai szakoktatás folyik. E mellett a Wesley János Lelkészképző Főiskolán és a Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolán szintén cigány nyelvet oktat.

Gusztit nagyon mélyről jött, s a maga erejéből lett azzá, akit húsz évesen megálmodott... Az álom nem ért véget, mert figyelő tekintetét nem vette le népéről. Látja annak vergődését, a munkanélküliséget, amely szinte átokként sújtja a cigányságot. Gusztit hisz abban, hogy a cigányok ki tudnak lábalni a "sárból" – de kell hozzá társadalmi segítség – fel kell emelnie a társadalomnak a cigányokat, mint egy sebesült madarat, amely a gyengédségtől szárnyra kap és a horizont fölé tud emelkedni a szeretet és a hit erejével...

(Forrás: Rácz Lajos: Roma értelmiségiek arcképcsarnoka)

+++

Rácz Lajos interjúja 2000-ben készült. Nagy Gusztáv bemutatását egy filmes portréval

egészítjük ki, melyet az alábbi hivatkozásra kattintva tekinthetnek meg:

http://portal.c-press.hu/component/option,com_seyret/Itemid,51/task,videodirectlink/id,63/